

EESTI ADVOKATUUR

KONKURENTSIÕIGUSE KOMISJON

Marek Reinaas

Riigikogu majanduskomisjoni esimees ning
majanduskomisjoni esindaja seonduvalt 609 SE-ga
Riigikogu majanduskomisjon
Lossi plats 1a
15165 Tallinn

koopia: **Piia Schults**

Riigikogu majanduskomisjoni nõunik
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

edastatud e-kirjaga: majanduskomisjon@riigikogu.ee; piia.schults@riigikogu.ee
marek.reinaas@riigikogu.ee

28. mai 2025. a

Riigikogu menetluses oleva konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (609 SE) muutmise ettepanekud

Lugupeetud Marek Reinaas

Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon tänab võimaluse eest avaldada vastuväiteid ja kommentaare Justiits- ja Digiministeeriumi (JDM) esitatud seisukohtadele seonduvalt majanduskomisjonile laekunud arvamuste ja ettepanekutega konkurentsiseaduse muutmise eelnõu (eelnõu 609 SE; Eelnõu) kohta.

Sissejuhatavalt peab kahetsusväärset tõdema, et JDM ei ole sisuliselt suurt osa esitatud seisukohtadest kaalunud ning pigem võtnud formaalse lähenemise. Eelnõus sisalduvad sisulised probleemkohad. Nende lahendamata jätmine raskendab tulevikus läbiviidavaid menetlusi ning tõenäoliselt tingib olulisi vaidlusi. Advokatuur on pakkunud konkreetseid lahendusi, mis aitaks suurt osa neist kaasustest ära hoida.

Käesolevaga esitab Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon olulisimad kommentaarid ja vastuväited JDM-i seisukohtades ning vastavalt ka 609 SE-s sisalduvatele murekohtadele. Tulenevalt käesoleva tagasiside andmise lühikesest ajaraamist ei ole käesolevas dokumendis käsitatud probleemide loetelu ammendav. **Kokkuvõtvalt jääb komisjon oma majanduskomisjonile esitatud arvamuse ja ettepanekute juurde ning palub kaaluda edastatud Eelnõu muudatusettepanekutega siiski arvestada.**

— Riigikogu õiguskomisjoni muudatusettepanekud

Riigikogu õiguskomisjoni ettepanekuga soovitakse väga olulisel määral õgvendada karistusõiguse aluspõhimõtet, et karistusõiguse üld- ja eriosa normid ei ole üld- ja erinormi vahekorras ning vastuolu korral tuleb lähtuda üldosa normist (nn

karistusõiguse üldosa ülimikkuse põhimõte).¹ Sellise muudatuse tegemine tingiks õiguskorras märkimisväärse muutuse. Vastavalt peaks sellele eelnema laiapõhjalisem arutelu ning seda ei tohiks otsustada üksnes üht võrdlemisi kitsast valdkonda (konkurentsioigus) käsitava eelnõu (veelgi enam sellele esitatud muudatusettepaneku) raames. Ka ei pea advokatuuri konkurentsioiguse komisjon sellise muudatuse tegemist pigem õigeks.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi täiskoosseis on karistusõiguse üldosa ülimikkust põhjendanud järgmiselt:

*Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kogu koosseis on seisukohal, et kui /.../ eriosa säte /.../ on vastuolus /.../ üldosa sättega /.../, kuulub prioriteet üldosale. **Vastasel korral kaotab /.../ üldosa oma mõtte ning muutub näitlikuks materjaliks**, mida eriosa normid seadusandja suva järgi kas arvestavad või mitte. **Üldosa õigusriiklik ülesanne on tagada eriosa normide ühetaoline kohaldamine ja kõigi kuriteo toimepannud isikute võrdne kohtlemine ning määrata kindlaks kriminaalvastutuse piirid**. Seega ei ole /.../ üldosa ja eriosa normid üld- ja erinormi vahekorras, kus erinormi mõte on lisada üldisele lahendusele juurde mõni variant teatud konkreetseks juhuks.²*

Üldosa prioriteetsuse põhimõtte eesmärgiks on seega hoida ära karistusõiguse laiapõhjaline killustumine, kus konkreetsete rikkumiste lõikes võivad karistatavad teod ning seonduv materiaalõigus märkimisväärselt – üldpõhimõtete tasandil – erineda. Seega on tegemist **demokraatliku õigusriigi olulise alustalaga**. Probleemi näitlikustamiseks: üldosa prioriteetsuse põhimõtteta võiks mõnes eriseaduses astuda nt kolmeastmelisest deliktistruktuurist kõrvale.

Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon mõistab iseenesest vajadust nn harukaristusõiguste tekkele ehk KarS-st teatud erisuste tegemisele (eelkõige tulenevalt erinevatest EL-i direktiividest). Samas tuleks õiguskorra killustumise vältimiseks üldosas täpselt piiritleda, milliste elementide (nt aegumine, juriidilise isiku vastutus) osas on erisuste tegemine lubatud. Eelnevat on võimalik teha säilitades Eelnõu I lugemise § 6. Alternatiivselt, kui eesmärgiks on KarS-s võimalikult väheste muudatuste tegemine, on võimalik erisuste tegemise lubamine ka ühes sättes (nt õiguskomisjoni pakutud KarS § 1 lg 1 II lause lisamisega), kuid selliselt juhul peab elementide ring, mille osas erisusi lubatakse, olema sättes täpselt piiritletud. Hetkel on pigem valitud väga laiaulatuslik lähenemine.

— Eesti Advokatuuri ettepanekud

Teabenõue advokaadile (Eelnõu § 78¹⁹ lg 4). Sissejuhatavalt on vajalik märkida, et jääb arusaamatuks, millist olukorda soovitakse Eelnõu § 78¹⁹ lg-s 4 sätestatud välistusega³ reguleerida. Seletuskiri sätte eesmärki ei ava. **Ka eelnõu koostajate poolt esitatud vastandlike seisukohtade valguses ei ole võimalik antud osas selgust saavutada:**

¹ RKKKo 3-1-1-48-05, p 6.

² RKKKo 3-1-1-20-01, p 6.1.

³ Eelnõu § 78¹⁹ lg 4 lauseosa: „, välja arvatud siis, kui advokaati, advokaadibüroo töötajat või advokatuuri töötajat kahtlustatakse keelatud teo toimepanemises ning on alust arvata, et kutsesaladust sisaldavad andmed on seotud konkurentsijärelevamenetlusega.“

- (a) Kord on esitatud antud seisukoht: „Ehkki kutsesaladus, võib advokaatide ja nende klientide vaheline suhtlus olla asjakohane tõendusmaterjal nt järelevalvemenetluses, kus **menetluse esemeks on advokaadibüroode omavaheline hinnakokkulepe**. Välistus, mida advokatuur nimetab arusaamatuks, **puudutab just seda olukorda**.“⁴; ning
- (b) Antud seisukohale arvamuse avaldamisel on aga seisukoht oluliselt muutunud: „Säte **ei ole** kavandatud selleks, et selle alusel saaks uurida võimalikke **advokaadibüroode vahelisi keelatud kokkuleppeid**.“⁵

Alljärgnevalt lähtutakse JDM-i viimase seisukoha valguses eeldusest, et Eelnõu § 78¹⁹ lg 4 reguleerib olukordi, kus advokaat on kokkuleppe vahendajaks.⁶ Eesti advokatuur ega ka selle konkurentsioiguse komisjon ei ole oma seisukohtades kordagi seadnud kahtluse alla advokaatidele (sh nende kutsetegevusele) konkurentsioiguse materiaalõiguse kohaldatavust.

Siiski, ka olukordades, kus advokaati kahtlustatakse keelatud kokkuleppe toimepanemises nn vahendajana, peab kutsesaladuse kaitse olema tagatud läbi kõrgendatud menetlusõiguslike tagatiste. Eelnõu § 78²³ lg 2 võimaldab sellistes olukordades kutsesaladusega kaitstud teabe saamiseks teha advokaadibüroos halduskohtu eelneval loal läbiotsimise. **Vastavalt on kutsesaladuse nn murdmise põhjendatus ja proportsionaalsus halduskohtu poolt eelnevalt kontrollitud**. Samal ajal on Konkurentsiametile tagatud tõhus võimalus selliste rikkumiste kohta tõendeid koguda.

Teabenõuete puhul aga sellised tagatised puuduvad. Advokaadi ainus võimalus kutsesaladust kaitsta olukorras, kus Konkurentsiamet nõuab põhjendamatult selle murdmist, on teabe andmisest keelduda. Sellisel juhul on tegemist aga sunniraha kohaldamisalasse kuuluva juhtumiga. Arvestades eelnevat ning asjaolu, et Konkurentsiametil on asjaomaseid rikkumiste uurimiseks teostada läbiotsimisi, **tuleks advokaadilt teabenõudega kutsesaladuse avaldamist võimaldav Eelnõu § 78¹⁹ lg 4 lauseosa eelnõust eemaldada**.

Kavandatud välistuse muudab veelgi problemaatilisemaks selles sisalduv madal kutsesaladuse murdmise aluseks olev standard. Täpsemalt võib teabenõudega kutsesaladuse avaldamist nõuda, kui „advokaati kahtlustatakse keelatud teo toimepanemises“. Kahtlustamine ei ole haldusõiguses kasutatav termin. Analoogselt karistusõigusele võib seega mõista, et advokaati kahtlustatakse keelatud teo toimepanemises hetkest, mil Konkurentsiamet on võimaliku advokaadi rikkumise suhtes menetlust alustanud. Vastavalt on asjaomane standard kutsesaladuse murdmiseks liiga madal. **Eelnev õõnestab tugevalt demokraatliku õigusriigi ja õiglase kohtumenetluse põhimõtete tagatust**.

Konfidentsiaalse ja asjakohatu teabega tutvumine (Eelnõu § 78²³ lg 5).

JDM on oma seisukohtades selgitanud, et: „sätte eesmärk on tagada, et *konfidentsiaalset ja ilmselgelt asjakohatut teavet ei kasutataks menetluses tõenditena. Praktikas ei ole, aga, võimalik tagada olukorda, kus menetlejal ei oleks*

⁴ Eelnõu seletuskirja lisa (Ettepanekute ja märkuste tabel), lk 3.

⁵ JDM: Seisukohad arvamustele ja ettepanekutele konkurentsiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule 609 SE (22. mai 2025), lk 9.

⁶ Selguse huvides, kui advokaadibürood on sõlminud omavahelise kokkuleppe, siis ei ole tegemist õigusteenuse osutamisega ning seonduvale teabele kutsesaladus ei kohaldu. Vastavalt puuduks ka vajadus Eelnõu § 78¹⁹ lg-s 4 sätestatud välistuse tegemiseks.

tehniliselt võimalik ka päriselt sellist teavet näha." Sellist lähenemist ei saa pidada korrektseks ega ka õiglase menetluse põhimõttega kooskõlas olevaks. Praktilises võtmes on advokatuuri konkurentsioiguse komisjon tegelikult pakkunud välja lahenduse, kuidas Konkurentsiameti ametnike poolt konfidentsiaalse teabega tutvumise riske maandada (vt kommentaarid seonduvalt teabe sõelumisega allpool).

Eelnõu § 78²³ lg 5 eesmärgiks on hoida ära Konkurentsiameti ametnike poolt konfidentsiaalse/ asjakohatu teabega tutvumine (mitte üksnes selle tõendina kasutamine). Sätte kohaselt on isikul õigus kas: (a) enne seda, kui Konkurentsiamet asub pitseeritud teabekandjal oleva teabega tutvuma esitada loetelu sellisest teabest; võib (b) viibida teabe läbivaatamise juures ja esitada suulisi taotlusi. Ka seletuskiri (lk 103) sedastab selgelt, et: „*Põhjendatult konfidentsiaalseks või ilmselgelt asjakohatuks ära märgitud teave arvatakse tõendite hulgast välja ning **Konkurentsiamet ei tohi selle sisuga tutvuda.***”

Eelnõu § 78²³ lg 6 sätestab, et kui isiku ja Konkurentsiameti vahel tekib vaidlus, teabe konfidentsiaalsuse üle, lahendab selle halduskohus. Vaatamata JDM-i selgitusele peab vaidluse eesmärgiks olema, küsimuse kas Konkurentsiamet tohib/ ei tohi konkreetse teabega tutvuda, lahendamine. Siiski tuleks Eelnõus selgelt sätestada, et vaidluse korral ei tohi Konkurentsiamet halduskohtu loata asjaomase teabega tutvuda. Kõrvalmärkusena tuleb välja tuua, et JDM ei ole esitanud seisukohta seonduvalt advokatuuri konkurentsioiguse komisjoni ettepanekutega Eelnõu § 78²³ lg 6 muutmiseks ning komisjon jääb antud osas oma seisukohtade/ ettepanekute juurde.

Eelnõu (või vähemalt seletuskiri) peab seadma selged mehhanismid, kuidas praktikas tagatakse, et Konkurentsiamet sellise teabega ei tutvuks ning tagajärjed kui ametnik siiski nt kogemata sellise teabega tutvunud on (nt ametniku taandamine menetlusest). Selline regulatsioon on vajalik nii ettevõtjate kaitseõiguste tagamise kui ka tõhusa konkurentsijärelevalve huvides. Eelnevat kuna ka EL-i konkurentsioiguses kehtib nn *mürgipuu vilja doktriin*⁷ – lubamatutele tõenditele ja nendest või nende kogumise käigus saadud teabele tuginevad derivatiivsed tõendid on samuti lubamatud.⁸ See tähendab, et kui Konkurentsiamet tutvuks menetluses näiteks konfidentsiaalse teabega ning selle teabe pinnalt osataks otsida mingit muud tõendit, võib sellise tõendi kasutamine tuua kaasa õiglase menetluse põhimõtte rikkumise.⁹

Antud osas ei ole kohane viidata ka ilmtingimata kriminaalmenetluslikele tagatistele. Seda põhjusel, et ettevõtjal on konkurentsijärelevalvemenetluses kõrgendatud kohustus aidata kaasa tõendite kogumisele (sh anda välja näiteks seadmete salasõnasid vms). Vastavale kohustusele peab peegelduma ka avaliku võimu suurem kohustus tutvuda teabega ainult põhjendatud ulatuses. Seda eriti olukorras, kus pakutud lahendused on kasutusel näiteks Euroopa Komisjoni menetlustes. Eelnõu autorid on korduvalt rõhutanud just vajadust Eesti ja Euroopa Komisjoni menetluste samaväärsusele (haldusorgani õiguste laiendamisel). **Samaväärselt peaks antud kaalutus kehtima ka menetluslike õiguste kitsendamisel (vt ka kommentaare järgmise alapealkirja all).**

⁷ Inglise keeles: *The Fruit of the Poisonous Tree doctrine*.

⁸ EKo C-583/13 P – *Deutsche Bahn jt vs. komisjon*, p-d 65-67; C-247/14 P – *HeidelbergCement vs. komisjon*, p-d 37-44.

⁹ EIKo 20100/06 – *Lisica v. Croatia*, p-d 60-62.

— Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjoni ettepanekud

Teabe sõelumine (Eelnõu § 78²³ lg 4). JDM asus komisjoni pakutud muudatusettepanekute osas seisukohale, et kriminaalmenetluse standardist väidetavalt kõrgema standardi kehtestamine ei ole põhjendatud.¹⁰ Seda ei saa aga korrektseks pidada.

ECN+ direktiiv nõuab mitmete menetluslike garantiide ja muude elementide osas Eesti kriminaalmenetlusest nn rangema menetluse kehtestamist. Ainuüksi direktiivi miinimumnõudeid järgivat menetlust võib pidada võrdlemisi ettevõtjavaenulikuks. Selles võtmes tuleb meeles pidada, et tulenevalt suurest karistumääradest on ECN+ direktiivile vastav menetlus materiaalses mõttes kriminaalmenetluseks (sõltumata selle nimetusest) ning selles tuleb maksimaalses ulatuses, milles seda lubab direktiiv, tagada kriminaalmenetluslikud garantiid. Need hõlmavad endas nii võrdsete relvade¹¹ kui ka õiglase menetluse põhimõtet. **Direktiivi nõuetest rangema menetluse sätestamist ehk nn *gold-platingut* tuleks igal juhul vältida.**

Kokkuvõtvalt pakkus konkurentsioiguse komisjon seondult andmekandjatel sisalduva teabe sõelumisega välja n-ö kolmetasandilise korra:

- Peamiselt toimub andmekandjalt relevantse teabe sõelumine ettevõtja ruumides;
- Andmekandjaid võib kopeerida ning koopiaid kaasa võtta kui see on objektiivselt põhjendatud;
- Andmekandjate originaale võib kaasa võtta, kui koopia tegemine ei ole tehnilistel põhjustel võimalik.

Selline kord on ECN+ direktiiviga kooskõlas ning samasuguse korra järgi toimivad ka Euroopa Komisjoni menetlused (vt Tabel allpool). Täpsemalt nõuab ECN+ direktiiv konkurentsiasutustele ning Määrus 1/2003¹² tagab komisjonile läbiotsimistel seondult andmekandjatega järgmised õigused:

Sisu	ECN+ direktiiv	Määrus 1/2003
<u>Andmekandjalt teabe sõelumine ettevõtja ruumides</u>	Art 6 lg 1 p (b): vaadata läbi raamatupidamis- ja muid äridokumente, olenemata sellest, millisel kandjal neid hoitakse, ning pääseda ligi kontrollitava üksuse jaoks kättesaadavale igasugusele teabele;	Art 20 lg 2 p (b): kontrollida raamatupidamis- ja muid äridokumente olenemata sellest, millisel andmekandjal neid hoitakse;
<u>Andmekandjate koopiade kaasa võtmise õigus</u>	Art 6 lg 1 p (c): teha või saada raamatupidamis- ja muudest dokumentidest	Art 20 lg 2 p (c): teha või saada mis tahes kujul koopiaid või

¹⁰ JDM-i seisukoht, lk-d 15-16.

¹¹ Võrdsete relvade põhimõtte üldine sisu on, et menetluse pooltel peavad menetluses olema tagatud võrdsed võimalused ning süüdistajat ei tohi seada võrreldes süüdistatavaga eelispositsiooni (*EIKo 60802/09, Mammadov vs. Aserbaidžaan*, p 19).

¹² Euroopa Nõukogu Määrus nr 1/2003, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (Määrus 1/2003).

	koopiaid või väljavõtteid ning, kui nad peavad seda asjakohaseks, jätkata teabe otsimist ning koopiatest ja väljavõtetest valiku tegemist liikmesriikide konkurentsiasutuste ruumides või muudes kindlaks määratud ruumides;	väljavõtteid sellistest raamatupidamis- ja muudest dokumentidest;
<u>Andmekandjate originaalide kaasa võtmise õigus</u>	ECN+ direktiiv andmekandjate originaalide äravõtmise õigust ei nõua . Sellist õigust ei ole tagatud ka Euroopa Komisjonile selle menetlusi reguleerivas Määruses 1/2003.	

Seonduvalt andmekandjate **koopiate** kaasa võtmise õigusega on Euroopa Kohus kehtestanud järgmise põhimõtte:

*„/.../ [S]elleks, et komisjon saaks jätkata /.../ kontrolli ettevõtja raamatupidamis- ja muude äridokumentide üle oma ruumides /.../, [peab] olema kindlaks tehtud, et selline jätkamine **ei too kaasa kaitseõiguste rikkumist ega kujuta endast asjaomaste ettevõtjate õiguste täiendavat kahjustamist**, võrreldes sellega, mis kaasneb kontrolli läbiviimisega nende ettevõtjate ruumides.“¹³*

Kahetsusväärset on JDM aga asunud põhjendamatult seisukohale, et andmekandjate sõelumise kontekstis tuleb ettevõtjatele tagada madalamad kaitseõigused, kui: (i) seda nõuab ECN+ direktiiv; (ii) on Euroopa Komisjoni menetlustes; ning (iii) kriminaalmenetluses.¹⁴ Samal ajal, mitmes teises kontekstis, kus JDM on soovinud sätestada direktiivist rangema korra, on JDM oma lähenemist just õigustanud läbi selle, et sarnane kord kehtib Euroopa Komisjoni menetlustes.¹⁵ Laiaulatuslik *gold-plating* ECN+ direktiivi ülevõtmisel on juba iseenesest vää. **Veelgi taunitavam on aga *gold-plating* läbi nn *cherry-pickingu*, kus erinevatest menetlustest valitakse kokku rangeimad aspektid ning esitatakse õigustusi, et siin või seal toimitakse ju samamoodi.**

Sunniraha füüsilistele isikutele (Eelnõu § 78²⁵ lg 8). JDM on asunud seisukohale, et: „Direktiiv ei tee vahet füüsilistel ja juriidilistel isikutel ja nõuab, et sunniraha ähvardusel saaks teabenõudeid esitada kõikidele isikutele, kellel asjakohast teavet võib olla. Direktiivi artikli 8 lause 4 ütleb, et sama ulatuslikku teabenõuet, nagu kasutatakse menetlusaluse isiku suhtes, peab saama kasutada mistahes muu isiku suhtes /.../.“¹⁶ See seisukoht on vää ning samuti ei ole ka Euroopa Komisjonil õigust teabenõudele vastamata jätmisel füüsilisele isikule sunniraha kohaldada (vt Tabel allpool).

Sisu	ECN+ direktiiv	Määrus 1/2003
------	----------------	---------------

¹³ EKO-d C-601/18 P – *Prysmian and Prysmian Cavi e Sistemi v Commission*, p 73; ja C-606/18 P – *Nexans France and Nexans v Commission*, p 90.

¹⁴ KrMS § 125 lg 5-6 kohaselt tehakse kriminaalmenetluses andmekandja originaali kaasavõtmisel omanikule sellest koopia.

¹⁵ Nt seonduvalt sunniraha tagasiulatuva kohaldamisega (vt JDM-i seisukoht, lk 20).

¹⁶ JDM-i seisukoht, lk 19.

<u>Teabenõue ettevõtjatele</u>	Art 8 I lause: /.../ võivad ettevõtjatelt ja ettevõtjate ühendustelt nõuda, et nad esitaksid kindlaksmääratud ja mõistliku aja jooksul kogu teabe /.../.	Art 18 lg 1: /.../ võib komisjon tavalise teabenõude või otsusega nõuda ettevõtjatelt ja ettevõtjate ühendustelt kogu vajalikku teavet.
<u>Teabenõue füüsilisele isikule</u>	Kirjalik teabenõue. Art 8 IV lause: /.../ samuti õigus igalt muult füüsiliselt või juriidiliselt isikult nõuda, et nad esitaksid kindlaksmääratud ja mõistliku aja jooksul teavet /.../.	Kirjalik teabenõue. Euroopa Komisjonile ei ole Määruse 1/2003 kohaselt pädevust esitada füüsilistele isikutele kirjalikke teabenõudeid.
	Suuline teabenõue. Art 9: /.../ õigus kutsuda küsitlusele ettevõtja või ettevõtjate ühenduse või muu juriidilise isiku esindajat või füüsilist isikut /.../.	Suuline teabenõue. Art 19 lg 1: /.../ küsitleda füüsilisi ja juriidilisi isikuid, kes nõustuvad küsitlemisega , /.../.
<u>Sunniraha kohaldamine teabenõudele mitteallumisel</u>	Art 16 lg 1: /.../ on võimalik otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele tulemusliku, proportsionaalse ja hoiatava sunniraha maksmise kohustus.	Art 24 lg 1: <i>Komisjon võib oma otsusega kehtestada ettevõtjatele või ettevõtjate ühendustele karistusmaksu</i> /.../.

Eelnõu § 78²⁵ lg 8 ehk **füüsilistele isikutele teabenõudele vastamata jätmisel sunniraha kohaldamise võimaldamine on põhjendamatu *gold-plating* ning seda tuleks vältida**. Samuti ei ole JDM senini kordagi põhjendanud väidet, et sunniraha rakendamise nõue füüsilisele isikule tuleb kuidagi direktiivist.

Olulist vahendit omava ettevõtja kohustuste täitmata jätmine (Eelnõu § 73⁷) ja raamatupidamise erinõude täitmata jätmine (Eelnõu § 73⁸) on koosseisud, mida ECN+ direktiiv ei puuduta ning vastavalt on nende suhtes ECN+ kohase menetluskorra (sh trahvimäärade ja aegumistähtaegade) kohaldamine põhjendamatu nn *gold-plating*. Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon on eelnevat oma majanduskomisjonile esitatud ettepanekus detailselt selgitanud.

Kokkuvõtvalt, raamatupidamise erinõude täitmata jätmine (Eelnõu § 73⁸) ei ole kaetud ELTL-i art 102 koosseisuga ning ei kuulu ECN+ kohaldamisalasse. Asjaomase rikkumise eest turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega samaväärse trahvimäära kehtestamisega kaasneb paratamatult kaudne järeldus, et võimalik raamatupidamislik eksimus on tegelikkuses tahtlik konkurentsioiguse rikkumise varjamine. Eelneva pinnalt ei saa järeldada konkurentsioiguse rikkumise enda toimepanemist. Õigusriigi põhimõttega see ei sobitu.

Seonduvalt Eelnõu §-ga 73¹⁷ kontekstis on JDM viidanud ELTL-i art 102 rikkumiste ehk turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kaasustele ning ka ise nentunud, et EL-i konkurentsioiguses on olulist vahendit omava ettevõtja kohustused asjaomase sättega kaetud.¹⁷ Kuna KonkS § 16 ning vastavat väärtekoosseisu sisustatakse ka Eestis läbi EL-i konkurentsioiguse, puudub igasugune vajadus täiendava erikoosseisu kehtestamisele/ kehtima jätmisele. Konkurentsioiguse komisjoni kogemuses on Konkurentsiamet ka olulise vahendiga seonduvaid kaasusi varasemalt menetlenud KonkS § 16 kaudu ning küsitav on selle sätte eraldiseisev väärtus.

Menetluskulude hüvitamine (Eelnõu § 78³⁶ lg 3). Advokatuur nõustub JDM-i seisukohaga, et senini ei ole haldusmenetluses isikutele menetluskulusid hüvitatud. Eelnõuga kavandavat konkurentsijärelevamenetlust aga ei saa pidada tavapäraseks haldusmenetluseks ning seetõttu ongi vajalik kehtestada eriregulatsioon. Seega jääb konkurentsioiguse komisjon oma majanduskomisjonile esitatud seisukoha juurde, et konkurentsijärelevamenetluse lõppemisel rikkumist tuvastamata tuleb isikule ka menetluskulud sätestada.

Eraldiseisvalt, JDM-i seisukohta (lk 21), et konkurentsijärelevamenetluses puudub vajadus isikule menetluskulud hüvitada, kuna selles kehtib *selgitamiskohustus, mille osaks on haldusorgani kohustus isikut haldusmenetluses abistada*, ei saa pidada tõsiseltvõetavaks. Konkurentsijärelevamenetlus on tahes-tahtmata suunatud isiku süüdistamisele – rikkumise tuvastamisele, selle lõpetamise nõudmisele kui ka karistamiseks tõendite kogumisele. Tegemist ei ole seega tavapärase haldusmenetlusega. Isikule peab vastavalt olema tagatud tõhus võimalus end rikkumissüüdistuse eest kaitsta. Arvestades konkurentsioiguse materiaaloiguse keerukust ei ole seda üldjuhul võimalik täita kaasamata õigusnõustajaid ning ka ökonomiste, mis võib osutada kulukaks. Eelnevat ei asenda Konkurentsiameti väidetav abistamiskohustus konkurentsijärelevamenetluses.

Vacatio legis (Eelnõu § 78³⁷ lg 3). Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon on oma majanduskomisjonile esitatud ettepanekus kui ka varasemates seisukohtades detailselt selgitanud vajadust seaduse nn hõljumisaja järgi. Samuti on selgitatud selle puudumise võimalikku mõju seaduse põhiseadusepärasusele. Käesolevalt ei hakata asjaomaseid seisukohti kordama.

JDM-i seisukoht (lk 23) justkui oleks *vacatio legis*’e puudumisega seonduvaid ettevõtjate õiguste rikkumisi kui ka seaduse võimalikku põhiseadusevastasust võimalik õigustada läbi selle, et vastasel juhul oleks riigi senine tegevusetus riigile veelgi kulukam ei sobi demokraatlikku õigusriiki.

Eraldiseisvalt, arusaadavalt kavandatakse praeguses ajaraamis eelnõukohane seadus jõustuma suvel. Puhkuste perioodil on ettevõtjate kui ka Konkurentsiameti ametnike võimalused uue menetluskorraga tutvuda oluliselt piiratud. Eelnõuga muudetakse senist menetluskorda märkimisväärselt ning nii ettevõtjad kui ka Konkurentsiameti ametnikud vajavad aega uue korra tundmaõppimiseks, et

¹⁷ JDM-i seisukohad, lk 12.

vastavalt tagada oma õiguste tõhus kaitse ja Konkurentsiameti poolt tõhus menetlus, milles isikute õigusi ei rikuta.

Kokkuvõtvalt on Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon seisukohal, et mitmed JDM-i seisukohtadest Eelnõule on põhjendamatud. Palume arvestada Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjoni edastatud ettepanekutega Eelnõu edasises menetluses.

Käesolevaga kinnitab Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon jätkuvat valmisolekut ECN+ direktiivi ülevõtmisega seonduvatesse küsimustesse panustada, sh kinnitame oma valmisolekut osaleda näiteks Majanduskomisjoni istungil ning seal oma seisukohti täpsustada.

/allkirjastatud digitaalselt/

Eesti Advokatuuri konkurentsioiguse komisjon